

Eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen tarkastelukonferenssi 13.–17.12.2021

Eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen (CCW) kuudes tarkastelukonferenssi järjestettiin Genevessä 13.–17.12.2021. Kokouksen keskeisin aihe oli autonomiset asejärjestelmät (Lethal Autonomous Weapons Systems, LAWS).

Tarkastelukonferenssi päätti myöntää sopimuksen puitteissa toimineelle hallitustenväliselle asiantuntijaryhmälle (GGE LAWS) jatkomandaatin autonomisten asejärjestelmien käsittelemiseksi.

Muita konferenssin agendalla olevia asioita olivat ajoneuvomiinat, polttoaseet, sodan räjähtämättömät jäänteet sekä CCW-sopimuksen taloustilanne.

Eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen (CCW, jatkossa tässä tekstissä ”sopimuksen”) kuudes tarkastelukonferenssi (Review Conference) järjestettiin Genevessä 13.–17.12.2021. Sopimuksen tarkastelukonferenssit järjestetään viiden vuoden välein.

Autonomiset asejärjestelmät

Keskustelussa korostettiin CCW:n merkitystä keskeisenä kansainvälisenä asevalvonnan keskustelufoorumina ja ilmaistiin laajasti sitoutuminen autonomisista aseita käsittelevien keskustelujen käymiseen sopimuksen piirissä. Moni korosti sitä, että LAWS-prosessin tulee saada jatkossa tuloksia aikaan.

Tarkastelukonferenssia edeltänyt hallitustenvälisen asiantuntijaryhmä GGE LAWS:n viimeinen vuonna 2021 pidetty kokous oli jäänyt CCW-valtuuskuntien merkittävän enemmistön näkökulmasta tulokseltaan laihaksi. Yhtäältä GGE oli onnistunut lisäämään ymmärrystä autonomisista asejärjestelmistä, mutta toisaalta se ei ollut kyennyt muodostamaan yhteistä näkemystä autonomisten aseiden kehittämistä ja käyttöä koskevista suosituksista CCW-tarkastelukonferenssin hyväksyttäväksi.

Tarkastelukonferenssissa autonomiaa aseita koskevassa keskustelussa keskeiseksi teemaksi nousi pitkälti se, voidaanko keskusteluun tuoda uusia avauksia vai pysytäänkö aikaisemmin sovituissa raameissa. Osa maista vaati neuvotteluja oikeudellisesti sitovasta sopimuksesta liittyen autonomisten asejärjestelmien kieltämiseen. Osa katsoi, että vain täysin autonomiset asejärjestelmät tulee kieltää, osa puolestaan kannatti laajempaa kiellon alaa. Osa painotti poliittisluonteista asiakirjaa, osa ei halunnut muutoksia nykysääntelyyn.

Osapuolet olivat yksimielisiä siitä, että kansainvälistä humanitaarista oikeutta tulee noudattaa täysimääräisesti. Näkemuseroja kuitenkin syntyi, kun pohdittiin riittääkö voimassa oleva kansainvälinen humanitaarinen oikeus sääntelemään autonomiaa asejärjestelmiä vai tuleeko sitä päivitettäväksi ja tuoda uusia elementtejä keskusteluun. Keskustelussa tuotiin myös esille laajemman kansainvälisen oikeuden kehityksen soveltamisen mahdollisuus, mukaan lukien kansainvälinen rikosoikeus ja kansainväliset ihmisoikeudet.

Yhtenä keskeisimmistä päätöksistä tarkastelukonferenssi päätti myöntää sopimuksen puitteissa toimineelle hallitustenväliselle asiantuntijaryhmälle (GGE LAWS) jatkomandaatin. Asiantuntijaryhmä tulee työskentelemään konsensusperiaatteella ja kokoontuu kahdesti vuoden 2022 aikana. Sen tehtävänä on harkita uusia aloitteita ja keskustella niistä. Lisäksi päätettiin, että GGE-keskustelujen lopputulokset esitellään CCW:n vuoden 2022 osapuolikokoukselle loppuraportin muodossa.

Suomi korosti omassa puheenvuorossaan CCW:n keskeistä roolia autonomisista aseista käytävän keskustelun foorumina sekä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden täysimääräisen noudattamisen tärkeyttä. Lisäksi Suomi antoi vahvan tukensa GGE LAWS:n jatkomandaatille ja korosti sitoutuvansa työhön yhteisten periaatteiden saavuttamiseksi uuden mandaatin puitteissa.

Muut asiat

Laajasti tuotiin esille huoli CCW:n universalisaation eli sopimuksen maakatteen kasvattamisen hidastumisesta. Vuoden 2016 jälkeen sopimuksen osapuoliksi on liittynyt vain muutama maa. Lisäksi moni sopimuksen osapuoli ei ole vielä allekirjoittanut kaikkia sopimukseen kuuluvia lisäpöytäkirjoja.

Osapuolet ilmaisivat huolensa polttoaseiden käytön lisääntymisestä siviilejä kohtaan ja asia myös kirjattiin loppuasiakirjaan. Polttoaseita koskevan pöytäkirjan osalta monet maat halusivat luoda sille oman asiantuntijaryhmän ja osapuolikokouksen, kun taas monet maat kokivat aloitteet tarpeettomiksi. Tämän lisäksi esitettiin oman asiantuntijaryhmän perustamista ajoneuvomiinoille. Esityksistä ei lopulta löytynyt yhteisymmärrystä. Lisäksi muutoksena aikaisempaan konferenssin loppuasiakirjan tekstistä poistettiin viittaukset rypäleaseisiin.

Konferenssissa nostettiin esille myös huoli sopimuksen rahoitusvaikeuksista, sillä CCW:n hallinto kärsii maksamattomista jäsenmaksuista johtuvasta likviditeettiongelma. Päätettiin hallinnon taloutta vahvistavista toimenpiteistä, kuten käyttöpääomarahaston perustamisesta, CCW:n operationaalisen toiminnan varmistamiseksi.